

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

10 noiembrie 2022 *

„Trimitere preliminară – Concurență – Repararea prejudiciului cauzat printr-o practică interzisă la articolul 101 alineatul (1) TFUE – Acorduri coluzive privind stabilirea prețurilor și creșterea prețurilor brute ale camioanelor în Spațiul Economic European (SEE) – Directiva 2014/104/UE – Norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene – Articolul 22 alineatul (2) – Aplicabilitate *ratione temporis* – Articolul 5 alineatul (1) primul paragraf – Noțiunea de probe relevante pe care le controlează pârâtul sau un terț – Articolul 5 alineatul (2) – Divulgarea anumitor elemente de probă sau a unor categorii relevante de probe pe baza unor elemente de fapt disponibile în mod rezonabil – Articolul 5 alineatul (3) – Examinare a proporționalității cererii de divulgare a probelor – Evaluare comparativă a intereselor legitime ale părților și ale terților – Întinderea obligațiilor rezultate din aceste dispoziții”

În cauza C-163/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 7 din Barcelona, Spania), prin decizia din 21 februarie 2020, primită de Curte la 11 martie 2021, în procedura

AD și alții

împotriva

PACCAR Inc,

DAF TRUCKS NV,

DAF Trucks Deutschland GmbH,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, doamna M. L. Arastey Sahún, și domnii F. Biltgen, N. Wahl (raportor) și J. Passer, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

* Limba de procedură: spaniola.

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru AD și alții, de J. A. Roger Gámir, abogados, și F. Bertrán Santamaría, procurador;
- pentru PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV și DAF Trucks Deutschland GmbH, de C. Gual Grau, abogado, M. de Monchy și J. K. de Pree, advocaten, D. Sarmiento Ramírez-Escudero și P. Vidal Martínez, abogados;
- pentru guvernul spaniol, de L. Aguilera Ruiz și J. Rodríguez de la Rúa Puig, în calitate de agenți;
- pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman și J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de S. Baches Opi, A. Carrillo Parra și F. Jimeno Fernández, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 7 aprilie 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO 2014, L 349, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între AD și ceilalți 44 de reclamânți din litigiul principal, pe de o parte, și PACCAR Inc, DAF Trucks NV și DAF Trucks Deutschland GmbH, pe de altă parte, în legătură cu repararea unui pretins prejudiciu cauzat prin participarea acestor societăți la o încălcare a articolului 101 TFUE, constatată și sancționată de Comisia Europeană.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentul (6) al Directivei 2014/104 are următorul cuprins:

„În scopul asigurării existenței unor acțiuni eficace de asigurare a respectării normelor la nivel privat în temeiul dreptului civil și al asigurării respectării normelor la nivel public de către autoritățile în materie de concurență, ambele instrumente trebuie să interacționeze pentru a asigura eficacitatea maximă a aplicării normelor de concurență. Este necesar să se reglementeze coordonarea celor două forme de asigurare a respectării normelor într-un mod coerent, de exemplu în ceea ce privește regimul de acces la documentele deținute de autoritățile în materie de concurență. [...]”

4 Potrivit considerentului (14) din această directivă:

„Acțiunile în despăgubire pentru încălcări ale legislației Uniunii [Europene] și ale legislației naționale în materie de concurență necesită de regulă o analiză faptică și economică complexă. Adeseori probele necesare pentru susținerea unei cereri de despăgubiri sunt deținute exclusiv de către partea adversă sau de terți și nu sunt suficient de cunoscute sau accesibile reclamantului. În astfel de circumstanțe, cerințe juridice stricte ca reclamantii să prezinte în detaliu toate elementele de fapt ale cauzei lor la începutul unei acțiuni și să ofere, în mod precis, probe în susținerea cererii lor ar putea împiedica în mod nejustificat exercitarea dreptului la despăgubiri garantat de TFUE.”

5 Considerentul (15) al directivei menționate are următorul cuprins:

„Mijloacele de probă sunt un element important în introducerea acțiunilor în despăgubire în caz de încălcare a legislației Uniunii sau a legislației naționale în materie de concurență. Cu toate acestea, întrucât litigiile în domeniul dreptului concurenței se caracterizează printr-o asimetrie informațională, este adecvat să se asigure faptul că reclamantilor li se acordă dreptul de a obține divulgarea probelor relevante pentru cererea acestora, fără a fi necesar să specifice mijloace de probă individuale. Pentru a asigura egalitatea de forțe, modalitățile respective ar trebui să se afle, de asemenea, la dispoziția părților în acțiunile în despăgubire, astfel încât aceștia să poată solicita divulgarea probelor de către reclamantii respectivi. Instanțele naționale ar trebui să poată dispune, de asemenea, divulgarea probelor de către terți, inclusiv de către autoritățile publice. În cazul în care o instanță națională dorește să dispună divulgarea probelor de către Comisie, sunt aplicabile principiul de la articolul 4 alineatul (3) [TUE] al cooperării sincere între Uniune și statele membre și articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul [nr. 1/2003] în ceea ce privește cererile de informații. [...]”

6 Considerentul (16) al aceleiași directive are următorul cuprins:

„Instanțele naționale ar trebui să aibă posibilitatea, sub controlul lor strict, mai ales în ceea ce privește necesitatea și proporționalitatea măsurilor de divulgare, de a dispune divulgarea unor elemente de probă sau a unor categorii de probe specificate la cererea unei părți. Din cerința de proporționalitate rezultă că divulgarea poate fi dispusă numai când un reclamant a prezentat temeiuri plauzibile, pe baza faptelor cunoscute de acesta în mod rezonabil, pentru a se presupune că acesta a suferit un prejudiciu care a fost cauzat de către pârât. Atunci când o cerere de divulgare vizează obținerea unei categorii de probe, categoria respectivă ar trebui identificată prin trăsături comune ale elementelor sale constitutive, precum natura, obiectul sau conținutul documentelor a căror divulgare se solicită, perioada în care au fost redactate sau alte criterii, cu condiția ca probele care intră în această categorie să fie relevante în sensul prezentei directive. Categoriile respective ar trebui să fie definite cât de precis și de limitativ posibil, pe bază de fapte disponibile în mod rezonabil.”

7 Considerentul (28) al Directivei 2014/104 este redactat după cum urmează:

„Instanțele naționale ar trebui să poată solicita, în orice moment, în cadrul unei acțiuni în despăgubire, divulgarea probelor care există indiferent de procedurile desfășurate de o autoritate în materie de concurență («informații preexistente»).

8 Potrivit considerentului (39) al acestei directive:

„[...] Este necesar să se prevadă că, atunci când autorul încălcării invocă transferul în apărarea sa, acesta trebuie să dovedească existența și măsura transferului supraprețului. Această sarcină a probei nu ar trebui să afecteze posibilitatea ca autorul încălcării să utilizeze alte probe decât cele aflate în posesia sa, precum probe deja obținute în cadrul procedurii sau probe deținute de alte părți sau de părți terțe.”

9 Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

13. «probă» înseamnă orice tip de mijloace de probă admisibile înaintea instanței naționale sesizate, în special înscrisuri și orice alte obiecte care conțin informații, indiferent de mediul de stocare a informației;

[...]

17. «informații preexistente» înseamnă probe care există indiferent de procedurile unei autorități în materie de concurență, indiferent dacă aceste informații se află sau nu în dosarul unei autorități în materie de concurență;

[...]”

10 Articolul 5 din aceeași directivă, intitulat „Divulgarea probelor”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, în cadrul procedurilor dintr-o acțiune în despăgubire din Uniune la cererea unui reclamant care a prezentat o justificare întemeiată conținând faptele și mijloacele de probă disponibile în mod rezonabil și suficiente pentru a dovedi caracterul plauzibil al cererii sale de despăgubiri, instanțele naționale pot dispune divulgarea de către pârât sau de către un terț a probelor relevante pe care le controlează, sub rezerva condițiilor prevăzute în prezentul capitol. Statele membre se asigură că instanțele naționale pot, la cererea pârâtului, dispune divulgarea de probe relevante de către reclamant sau de către un terț.

Prezentul alineat nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor pe care instanțele naționale le au în temeiul Regulamentului (CE) nr. 1206/2001 [al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială (JO 2001, L 174, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 138)].

(2) Statele membre se asigură că instanțele naționale sunt în măsură să dispună divulgarea unor elemente specificate de probă sau a unor categorii relevante de probe delimitate în motivare pe cât de precis și de strict posibil, pe baza unor elemente de fapt disponibile în mod rezonabil.

(3) Statele membre se asigură că instanțele naționale limitează divulgarea probelor la ceea ce este proporțional. La stabilirea proporționalității divulgării solicitate de către o parte, instanțele naționale iau în considerare interesele legitime ale tuturor părților și terților vizați. În special, acestea iau în considerare:

- (a) măsura în care cererea sau apărarea este susținută cu fapte și probe disponibile care să justifice cererea de divulgare de probe;
- (b) amploarea și costul divulgării, în special pentru eventualii terți implicați, inclusiv pentru a evita căutarea de informații nespecifice, care este puțin probabil să fie relevantă pentru părțile în procedură;
- (c) dacă probele a căror divulgare se cere conțin informații confidențiale, în special informații privind eventuali terți, precum și ce mecanisme sunt disponibile pentru protecția unor astfel de informații confidențiale.

[...]"

- 11 Articolul 21 din Directiva 2014/104, intitulat „Transpunere”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 27 decembrie 2016. Statele membre comunică fără întârziere Comisiei textul respectivelor dispoziții.

[...]"

- 12 Articolul 22 din această directivă, intitulat „Aplicarea în timp”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că măsurile naționale adoptate în temeiul articolului 21 în vederea asigurării conformității cu dispozițiile de drept material din prezenta directivă nu se aplică retroactiv.

(2) Statele membre se asigură că orice măsuri naționale adoptate în temeiul articolului 21, în afara celor menționate la alineatul (1), nu se aplică acțiunilor în despăgubire cu privire la care o instanță națională a fost sesizată înainte de 26 decembrie 2014.”

Dreptul spaniol

- 13 Directiva 2014/104 a fost transpusă în dreptul spaniol prin Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (Decretul-lege regal 9/2017 de transpunere a directivelor Uniunii Europene în materie financiară, comercială și de sănătate și privind detașarea lucrătorilor) din 26 mai 2017 (BOE nr. 126 din 27 mai 2017, p. 42820).
- 14 Decretul-lege regal 9/2017 a adăugat în Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (Legea nr. 1/2000 privind Codul de procedură civilă) din 7 ianuarie 2000 (BOE nr. 7 din 8 ianuarie 2000, p. 575, denumit în continuare „Codul de procedură civilă”) articolul 283 bis a), referitor la divulgarea probelor în cadrul procedurilor jurisdicționale privind acțiunile în despăgubire având ca obiect

repararea prejudiciului suferit ca urmare a încălcărilor legislației în materie de concurență. Conținutul alineatului 1 primul paragraf al acestei dispoziții este identic cu cel al articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104.

- 15 În plus, articolul 328 din Codul de procedură civilă prevede în esență că fiecare parte poate solicita celorlalte părți divulgarea unor documente, adăugând la cererea respectivă o copie simplă a acestora sau, în cazul în care această copie nu există sau nu se află la dispoziția sa, indicând în termeni cât mai exacti conținutul documentelor respective.
- 16 În sfârșit, articolul 330 din acest cod arată că este posibil ca, la cererea uneia dintre părți, să se solicite terților față de litigiu divulgarea unor documente aflate în proprietatea lor în cazul în care instanța sesizată constată că asemenea documente sunt esențiale pentru soluționarea acestui litigiu.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 17 La 19 iulie 2016, Comisia a adoptat Decizia C(2016) 4673 final referitoare la o procedură inițiată în temeiul articolului 101 [TFUE] și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul AT.39824 – Camioane), al cărei rezumat a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 6 aprilie 2017 (JO 2017, C 108, p. 6). Pârătele din litigiul principal se numără printre destinatarii acestei decizii.
- 18 În această decizie, Comisia a constatat că 15 producători de camioane, printre care și pârătele din litigiul principal, au participat la o înțelegere sub forma unei încălcări unice și continue a articolului 101 TFUE și a articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4), privind acorduri coluzive referitoare la stabilirea prețurilor și la creșterea prețurilor brute ale camioanelor de tonaj mediu și mare în SEE.
- 19 În ceea ce privește pârătele din litigiul principal, această încălcare a fost stabilită pentru perioada cuprinsă între 17 ianuarie 1997 și 18 ianuarie 2011.
- 20 La 25 martie 2019, reclamantii din litigiul principal, care au cumpărat camioane ce puteau intra în sfera de aplicare a încălcării care făcea obiectul Deciziei C(2016) 4673 final, au solicitat Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 7 din Barcelona, Spania), instanța de trimitere, în temeiul articolului 283 bis a) din Codul de procedură civilă, accesul la probele deținute de pârătele din litigiul principal. În această privință, ei au invocat nevoia de a obține anumite mijloace de probă pentru a cuantifica creșterea artificială a prețurilor, în special pentru a compara prețurile recomandate înainte, în timpul și după perioada înțelegerii în cauză.
- 21 În ședința în fața instanței de trimitere din 7 octombrie 2019 și în cadrul observațiilor lor referitoare la eventuala sesizare a Curții în temeiul articolului 267 TFUE, pârătele din litigiul principal, la rândul lor, au invocat, printre alte argumente, faptul că unele dintre documentele solicitate necesitau o elaborare ad-hoc și că o asemenea obligație ar presupune pentru ele o sarcină excesivă, care depășește o simplă „obligație de divulgare” a unor elemente de probă, ceea ce ar fi contrar în special principiului proporționalității.

- 22 Potrivit instanței de trimitere, reiese atât din dispozițiile Directivei 2014/104, cât și din cele ale Codului de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Decretul-lege regal 9/2017, care reglementează divulgarea probelor relevante, că, la cererea uneia dintre părți, ea poate obliga reclamantul, pârâtul sau un terț să „divulge probele relevante pe care le controlează”.
- 23 În speță, cererea de divulgare a probelor ar privi documente care, astfel cum au fost solicitate, ar putea să nu preexiste acestei cereri, ceea ce ar necesita, așadar, din partea pârâtelor o muncă de elaborare, constând în reunirea și în clasificarea datelor potrivit parametrilor definiți de reclamantii din litigiul principal. În opinia instanței de trimitere, această sarcină depășește simpla căutare și selectarea documentelor deja existente sau simpla punere la dispoziția reclamantilor din litigiul principal a tuturor datelor în cauză, cu respectarea regimului lor de confidențialitate, întrucât ar fi vorba despre reunirea într-un nou document, pe suport digital sau pe alt suport, a informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le controlează partea căreia îi este adresată cererea de divulgare a probelor.
- 24 Or, necesitatea ca documentul a cărui divulgare este solicitată să preexiste cererii al cărei obiect îl constituie ar părea să decurgă din modul de redactare a articolului 5 alineatul (1) primul paragraf și a considerentului (14) al Directivei 2014/104, care fac referire la „probele relevante pe care le controlează” și, respectiv, la „probele [...] deținute exclusiv de către partea adversă”, ceea ce, potrivit instanței de trimitere, confirmă ideea că documentul solicitat trebuie să fie preexistent cererii al cărei obiect îl constituie, iar nu să fie creat ca urmare a acesteia. Această idee de preexistență ar decurge și din cerința ca cererea în cauză să aibă ca obiect „categorii relevante de probe delimitate în motivare pe cât de precis și de strict posibil, pe baza unor elemente de fapt disponibile în mod rezonabil”, în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) și cu considerentul (16) al directivei amintite. Excluderea documentelor întocmite *ex novo* dintre documentele care pot fi solicitate în temeiul articolului 5 din directiva menționată ar putea fi dedusă, în plus, din faptul că aceasta din urmă ar menționa divulgarea probelor, în speță a mijloacelor de probă scrise, sau accesul la acestea, dar nu ar face referire la divulgarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor sau la accesul la acestea.
- 25 În această privință, instanța de trimitere își exprimă îndoielile, în sensul că anumite argumente invocate în favoarea unei interpretări mai largi ar putea fi întemeiate. Astfel, s-ar putea considera că o interpretare restrictivă în materie de divulgare a probelor compromise dreptul la repararea integrală a prejudiciului suferit. În plus, Directiva 2014/104 ar menționa cheltuielile și costurile divulgării probelor ca element al principiului proporționalității în scopul acceptării acestei divulgări, ceea ce ar putea însemna că partea căreia îi sunt solicitate probe este obligată să efectueze o muncă ce poate determina costuri și care, prin urmare, poate depăși simpla căutare și predare a unor documente preexistente.
- 26 În aceste condiții, Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 7 din Barcelona) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 5 alineatul (1) din Directiva [2014/104] trebuie interpretat în sensul că divulgarea de probe relevante se referă numai la documente controlate de pârât sau de un terț, care există deja, sau, dimpotrivă, articolul 5 alineatul (1) include de asemenea posibilitatea divulgării de documente pe care partea în privința căreia se formulează cererea de divulgare de probe trebuie să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la aplicabilitatea ratione temporis a articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104

- 27 Trebuie amintit de la bun început, în ceea ce privește aplicarea *ratione temporis* a Directivei 2014/104, că aceasta conține o dispoziție particulară, care stabilește expres condițiile de aplicare în timp ale dispozițiilor materiale și procedurale ale acesteia (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 35, precum și jurisprudența citată).
- 28 Astfel, pe de o parte, în temeiul articolului 22 alineatul (1) din Directiva 2014/104, statele membre trebuiau să se asigure că măsurile naționale adoptate în temeiul articolului 21 din aceasta în vederea asigurării conformității cu dispozițiile de drept material din această directivă nu se aplică retroactiv.
- 29 Pe de altă parte, în temeiul articolului 22 alineatul (2) din Directiva 2014/104, statele membre trebuiau să se asigure că nicio măsură națională, în afara celor menționate la articolul 22 alineatul (1) din această directivă, nu se aplică acțiunilor în despăgubire cu privire la care o instanță națională a fost sesizată înainte de 26 decembrie 2014, data adoptării directivei menționate.
- 30 Prin urmare, pentru a determina aplicabilitatea în timp a dispozițiilor Directivei 2014/104, în primul rând, trebuie să se stabilească dacă dispoziția în cauză constituie sau nu o dispoziție de drept material, fiind precizat că acest aspect trebuie să fie apreciat, în lipsa unei trimeri la dreptul național la articolul 22 din această directivă, în raport cu dreptul Uniunii, iar nu în raport cu dreptul național aplicabil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctele 38 și 39).
- 31 În această privință, *primo*, trebuie arătat că articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din directiva amintită urmărește să confere instanțelor naționale posibilitatea de a dispune ca, în anumite condiții, pârâtul sau un terț să divulge probe relevante pe care le controlează.
- 32 În măsura în care obligă statele membre să confere acestor instanțe competențe speciale în cadrul examinării litigiilor privind acțiunile în despăgubire având ca obiect repararea prejudiciului suferit ca urmare a încălcărilor legislației în materie de concurență, această dispoziție urmărește să remedieze asimetria informațională care caracterizează, în principiu, litigiile respective în detrimentul persoanei prejudiciate, după cum se amintește în considerentul (47) al Directivei 2014/104, și care face mai dificilă pentru această persoană obținerea informațiilor necesare pentru formularea unei acțiuni în despăgubire (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctele 55 și 83).
- 33 *Secundo*, întrucât are ca obiectiv tocmai să permită reclamantului din astfel de litigii să compenseze deficitul său de informație, articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 conduce, desigur, la punerea la dispoziția părții respective, atunci când aceasta se adresează în acest scop instanței naționale, a atuurilor pe care nu le deținea. Nu este mai puțin adevărat că, așa cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 57 din concluzii, obiectul articolului 5 alineatul (1) primul paragraf nu privește decât măsurile procedurale aplicabile în fața instanțelor naționale, care le conferă acestora competențe speciale în vederea stabilirii faptelor

invocate de părți în cadrul litigiilor privind acțiunile în despăgubire pentru asemenea încălcări și nu afectează, așadar, în mod direct situația juridică a părților respective, în măsura în care această dispoziție nu privește elementele constitutive ale răspunderii civile extracontractuale.

- 34 În special, nu rezultă că articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 stabilește noi obligații de fond în sarcina uneia sau a alteia dintre părțile la acest tip de litigii, ceea ce ar permite ca această dispoziție să fie considerată de drept material, în sensul articolului 22 alineatul (1) din directiva respectivă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 83).
- 35 Prin urmare, trebuie să se concluzioneze că articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 nu figurează printre dispozițiile de drept material ale directivei respective, în sensul articolului 22 alineatul (1) din aceasta, și că face parte, în consecință, din celelalte dispoziții prevăzute la articolul 22 alineatul (2) din directiva menționată, fiind, în ce le privește, o dispoziție procedurală.
- 36 În al doilea rând, întrucât acțiunea principală a fost introdusă, în speță, la 25 martie 2019, cu alte cuvinte după 26 decembrie 2014 și după data transpunerii Directivei 2014/104 în ordinea juridică spaniolă, articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din această directivă este aplicabil *ratione temporis* unei asemenea acțiuni în temeiul articolului 22 alineatul (2) din directiva menționată, astfel încât este necesar să se răspundă pe fond instanței de trimitere.

Cu privire la fond

- 37 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 trebuie să fie interpretat în sensul că menționarea în acesta a divulgării probelor relevante pe care le controlează pârâtul sau un terț privește numai documentele aflate în posesia lor, care există deja, sau și pe cele pe care partea căreia îi este adresată cererea de divulgare a probelor ar trebui să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea unor informații, a unor cunoștințe sau a unor date aflate în posesia sa.
- 38 În ceea ce privește conținutul expresiei „pe care le controlează”, care figurează la articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104, trebuie să se țină seama, conform jurisprudenței constante a Curții, nu numai de formularea dispoziției dreptului Uniunii care trebuie să fie interpretată, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție (Hotărârea din 28 aprilie 2022, Nikopolis AD Istrum 2010 și Agro – eko 2013, C-160/21 și C-217/21, EU:C:2022:315, punctul 30, precum și jurisprudența citată).
- 39 În primul rând, modul de redactare a acestei dispoziții conduce la concluzia că, așa cum subliniază instanța de trimitere și cum s-a arătat la punctul 24 din prezenta hotărâre, ea nu privește, în cazul unei cereri de divulgare a probelor adresate de reclamant instanței naționale în cauză, decât probele preexistente.
- 40 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104, *primo*, trebuie să se țină seama de definiția termenului „probă” care figurează la articolul 2 punctul 13 din această directivă. Astfel, de domeniul de aplicare al acestui termen depinde ceea ce „controlează” pârâtul sau un terț, în sensul primei dispoziții.

- 41 Or, potrivit articolului 2 punctul 13 din Directiva 2014/104, termenul menționat vizează „orice tip de mijloace de probă admisibile înaintea instanței naționale sesizate, în special înscrisuri și orice alte obiecte care conțin informații, indiferent de mediul de stocare a informației”. Pe lângă faptul că cuvântul „probă” este în sine un cuvânt general, această definiție confirmă, în ceea ce privește natura probelor a căror divulgare poate fi dispusă de această instanță națională, accepțiunea largă a termenului „probe” care rezultă din articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din directiva amintită. În această privință, nu se face nicio distincție, în definiția menționată, în funcție de caracterul preexistent sau nu al probelor a căror divulgare se solicită. Prin urmare, probele menționate în această din urmă dispoziție nu corespund în mod necesar unor „documente” preexistente, așa cum lasă să se presupună instanța de trimitere în întrebarea sa preliminară.
- 42 Această concluzie este confirmată de considerentele (28) și (39) ale Directivei 2014/104, care menționează „probe[le] care există indiferent de procedurile desfășurate de o autoritate în materie de concurență” și, respectiv, „alte probe decât cele aflate în posesia” autorului încălcării, „precum probe deja obținute în cadrul procedurii sau probe deținute de alte părți sau de părți terțe”, amintind astfel diversitatea probelor în cauză, în special în ceea ce privește persoanele care le dețin.
- 43 *Secundo*, trebuie arătat că articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 este compus din două teze. Prima prevede că un reclamant care a dovedit caracterul plauzibil al cererii sale de despăgubiri prin prezentarea unor fapte și a unor „mijloace de probă disponibile în mod rezonabil” și suficiente poate obține din partea instanței naționale pe care a sesizat-o obligarea pârâtului sau unui terț să divulge „probe[le] relevante pe care le controlează”, sub rezerva condițiilor prevăzute în capitolul II din această directivă, intitulat „Divulgarea probelor”. Cea de a doua prevede că pârâtul trebuie să poată solicita acestei instanțe să dispună divulgarea de „probe relevante” de către reclamant sau de către un terț. Astfel, trebuie evidențiată o diferență de redactare între prima și a doua teză a articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104, întrucât numai prima teză menționează termenii „pe care le controlează”.
- 44 Considerentul (14) al Directivei 2014/104 este deosebit de instructiv cu privire la *ratio legis* a acestor două teze, întrucât enunță că „[a]deseori probele necesare pentru susținerea unei cereri de despăgubiri sunt deținute exclusiv de către partea adversă sau de terți și nu sunt suficient de cunoscute sau accesibile reclamantului”, motiv pentru care nu pot fi impuse „cerințe juridice stricte ca reclamantii să prezinte în detaliu toate elementele de fapt ale cauzei lor la începutul unei acțiuni și să ofere, în mod precis, probe în susținerea cererii lor” fără a împiedica în mod nejustificat exercitarea efectivă a dreptului la despăgubiri garantat de Tratatul FUE.
- 45 În consecință, prin referirea la probele „pe care le controlează” pârâtul sau un terț, legiuitorul Uniunii face înaintea de toate o constatare de fapt, ilustrând asimetria informațională pe care intenționează să o remedieze, așa cum a subliniat domnul avocat general la punctul 72 din concluzii, iar această constatare este de asemenea cea care explică lipsa reiterării termenilor „pe care le controlează” în a doua teză a articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104. Astfel, din moment ce această a doua teză se referă la o cerere de divulgare a probelor prezentată de această dată de pârât, iar „[a]deseori probele necesare [...] nu sunt suficient de cunoscute [...] reclamantului”, ar fi fost contradictoriu să se afirme că probele respective au fost „controlate” de acesta din urmă. Acesta este, de altfel, motivul pentru care dispoziția respectivă îi impune doar să furnizeze „mijloacele de probă disponibile în mod rezonabil”, având în vedere puținele elemente de care dispune în general la momentul introducerii unei acțiuni în despăgubire.

- 46 În această ultimă privință, considerentul (15) al Directivei 2014/104, amintind, încă o dată, că rațiunea de a exista a articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din această directivă constă în faptul că litigiile în domeniul dreptului concurenței se caracterizează printr-o asimetrie informațională între părțile în cauză, indică, pe de o parte, că, pentru a soluționa o asemenea dificultate, „este adecvat să se asigure faptul că reclamanților li se acordă dreptul de a obține divulgarea probelor relevante pentru cererea acestora, fără a fi necesar să specifice mijloace de probă individuale”, și, pe de altă parte, că „modalitățile respective ar trebui să se afle, de asemenea, la dispoziția părților în acțiunile în despăgubire, astfel încât aceștia să poată solicita divulgarea probelor de către reclamanții respectivi”.
- 47 Astfel, din acest considerent reiese că, așa cum a subliniat domnul avocat general la punctul 76 și în nota de subsol 27 din concluzii, legiuitorul Uniunii a pus accentul pe „raportul dintre proba solicitată și cererea de despăgubiri”, care este primordial pentru ca instanța națională în cauză să se poată pronunța în mod util asupra cererii de divulgare a probelor care îi este prezentată, cu respectarea principiului egalității armelor între părțile din litigiul cu care este sesizată.
- 48 În același sens, însă chiar mai clar, considerentul (16) al Directivei 2014/104 exprimă necesitatea ca instanța națională sesizată să dispună „divulgarea unor elemente de probă [...] specificate” sau a unor „categorii de probe”, care ar trebui să fie identificate prin trăsături comune ale elementelor lor constitutive, cum ar fi, de exemplu, în ceea ce privește documentele, „perioada în care au fost redactate”.
- 49 Astfel, lectura acestor considerente clarifică modul de redactare a articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 și evidențiază că referirea din dispoziția respectivă la probele relevante pe care le controlează pârâtul sau un terț se limitează să reflecte, așa cum se amintește la punctul 44 din prezenta hotărâre, constatarea că aceștia dețin efectiv, „[a]deseori”, asemenea probe care, interpretate în mod generic, pot fi regrupate în „categorii de probe”, după cum se amintește la punctul precedent din prezenta hotărâre, sau poate privi numai „elemente de probă”. Altfel spus, utilizarea termenilor „pe care le controlează” urmărește să prezinte o situație de fapt pe care legiuitorul Uniunii intenționează să o remedieze.
- 50 *Tertio*, această analiză este confirmată de interpretarea articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 în lumina alineatelor (2) și (3) ale acestui articol, în condițiile în care alineatul (2) prevede cerința de specificitate a cererii de divulgare a probelor, în timp ce alineatul (3) al articolului menționat amintește aplicarea în materie a principiului proporționalității.
- 51 Astfel, articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2014/104 impune instanțelor naționale să limiteze divulgarea probelor la „un[ele] elemente specificate de probă sau [...] categorii relevante de probe delimitate în motivare pe cât de precis și de strict posibil, pe baza unor elemente de fapt disponibile în mod rezonabil”.
- 52 Articolul 5 alineatul (3) litera (b) din această directivă prevede, la rândul său, că, pentru a limita „divulgarea probelor la ceea ce este proporțional”, instanțele naționale sesizate sunt obligate să ia în considerare printre altele „amploua și costul divulgării, în special pentru eventualii terți implicați, inclusiv pentru a evita căutarea de informații nespecifice, care este puțin probabil să fie relevantă pentru părțile în procedură”.

- 53 Or, o asemenea dispoziție presupune, în mod implicit, dar necesar, ca costul divulgării probelor să poată, eventual, să îl depășească semnificativ pe cel corespunzător simplei transmiteri a unor suporturi fizice, în special a unor documente, aflate în posesia pârâtului sau a unui terț.
- 54 În al treilea rând, trebuie să se verifice dacă această analiză este compatibilă cu finalitatea articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104.
- 55 Trebuie amintit că, prin adoptarea Directivei 2014/104, legiuitorul Uniunii a pornit de la constatarea că combaterea comportamentelor anticoncurențiale la inițiativa sferei publice, și anume a Comisiei și a autorităților naționale de concurență, nu era suficientă pentru a se asigura respectarea deplină a articolelor 101 și 102 TFUE și că era important să se faciliteze posibilitatea ca sfera privată să contribuie la îndeplinirea acestui obiectiv, așa cum este ilustrat în considerentul (6) al directivei respective.
- 56 Această participare a sferei private la sancțiunea pecuniară și, prin urmare, și la prevenirea unor comportamente anticoncurențiale este cu atât mai de dorit cu cât este de natură să remedieze nu numai prejudiciul direct pe care persoana în cauză pretinde că l-a suferit, ci și prejudiciile indirecte aduse structurii și funcționării pieței, care nu a putut să își dezvolte deplina eficacitate economică, mai ales în beneficiul consumatorilor vizați (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 36).
- 57 Pentru a face posibil acest lucru și, în același timp, pentru a evita utilizarea abuzivă a unor asemenea proceduri, Directiva 2014/104 stabilește o evaluare comparativă a „interese[lor] legitime ale tuturor părților și terților vizați”, potrivit formulării articolului 5 alineatul (3) din această directivă.
- 58 În această privință, legiuitorul Uniunii s-a preocupat, în special la articolul 6 alineatul (5) din directiva menționată, să mențină prerogativele Comisiei și ale autorităților naționale de concurență, asigurându-se că obligația de divulgare a probelor de către acestea sau de către întreprinderile vizate de una dintre investigațiile lor nu le aduce atingere.
- 59 Atingerea obiectivului arătat la punctul 55 din prezenta hotărâre presupunea punerea în aplicare a unor instrumente de natură să remedieze asimetria informațională dintre părțile în litigiu, întrucât, prin definiție, autorul încălcării știe ce a făcut și, eventual, ce i s-a reproșat și cunoaște probele care, într-o asemenea situație, au putut servi Comisiei sau autorității naționale de concurență în cauză pentru a demonstra participarea sa la un comportament anticoncurențial contrar articolelor 101 și 102 TFUE, în timp ce victima prejudiciului cauzat prin acest comportament nu dispune de probele respective.
- 60 Această dispoziție trebuie interpretată în lumina acestor considerații referitoare la finalitatea articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104.
- 61 *Primo*, trebuie observat, din punct de vedere practic, că punerea la dispoziția reclamantului doar a unor documente brute preexistente, posibil foarte numeroase, nu ar corespunde decât în mod imperfect solicitării acestuia, deși, dimpotrivă, este necesar să se aplice în mod eficient această dispoziție pentru a se furniza părților prejudiciate instrumente de natură să compenseze asimetria informațională dintre părțile din litigiu.

- 62 *Secundo*, excluderea de la bun început a posibilității de a solicita divulgarea de documente sau de alte elemente de probă pe care partea căreia îi este adresată cererea ar trebui să le creeze *ex novo* ar conduce, în anumite situații, la crearea unor obstacole care fac mai dificilă punerea în aplicare a normelor de concurență ale Uniunii de sfera privată, în condițiile în care, așa cum reiese din cuprinsul punctului 55 din prezenta hotărâre, facilitarea acestei puneri în aplicare constituie obiectivul principal al Directivei 2014/104, ilustrat de considerentul (6) al acesteia din urmă.
- 63 O asemenea interpretare nu poate fi pusă în discuție pentru motivul că ar perturba echilibrul dintre interesul solicitantului de a obține informațiile relevante pentru cauză și interesul persoanei căreia i se impune să prezinte aceste informații de a fi protejată împotriva „pescuitului de informații”, astfel cum este descris în considerentul (23) al acestei directive, și a unei sarcini excesive în această privință.
- 64 Astfel, rezultă în special din articolul 5 alineatele (2) și (3) din Directiva 2014/104 că legiuitorul Uniunii a instituit un mecanism de evaluare comparativă a intereselor în cauză sub controlul strict al instanțelor naționale sesizate care trebuie să efectueze, așa cum reiese din cuprinsul punctelor 51 și 52 din prezenta hotărâre, o examinare exigentă a cererii cu care sunt sesizate, în ceea ce privește pertinenta probelor solicitate, legătura dintre aceste probe și cererea de despăgubire formulată, caracterul suficient al gradului de precizie a probelor menționate și proporționalitatea acestora. Prin urmare, acestor instanțe le revine sarcina de a aprecia dacă cererea de divulgare a probelor realizate *ex novo* pornind de la elemente de probă preexistente pe care le controlează pârâtul sau un terț riscă, ținând seama, de exemplu, de caracterul său excesiv sau prea general, să impună o sarcină disproporționată pârâtului sau terțului în cauză, indiferent dacă este vorba despre costul sau despre volumul de muncă pe care l-ar ocaziona această cerere.
- 65 În această privință, ținând seama de prerogativele de care dispun Comisia și autoritățile naționale de concurență în materie de inspecție și de comunicare a documentelor, nu se poate pune problema transpunerii principiilor aplicabile combaterii comportamentelor anticoncurențiale la inițiativa sferei publice la această combatere atunci când aceasta intervine la inițiativa sferei private.
- 66 Cu toate acestea, având în vedere criteriile amintite la punctele 51 și 52 din prezenta hotărâre și a căror respectare trebuie asigurată de instanțele naționale sesizate, interpretarea articolului 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 nu poate conduce la substituirea de către pârâtele din litigiul principal a reclamanților din litigiul principal în ceea ce privește sarcina care le revine acestora de a demonstra existența și întinderea prejudiciului suferit. Acest raționament ar fi valabil cu atât mai mult în cazul procedurilor în cadrul cărora niciun comportament ilicit nu a fost sancționat, în prealabil, de Comisie sau de o autoritate națională de concurență.
- 67 În plus, așa cum se amintește în considerentul (53) al directivei respective, dispozițiile acesteia trebuie să fie puse în aplicare cu respectarea drepturilor fundamentale și a principiilor recunoscute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.
- 68 Astfel, în acest context, instanțele trebuie să țină seama, în temeiul principiului proporționalității, de caracterul adecvat sau inadecvat al volumului de muncă și al costului ocazionat de constituirea *ex novo* a unor suporturi fizice, în special a unor documente, și să ia în considerare toate împrejurările cauzei respective, în special în raport cu criteriile enumerate la articolul 5 alineatul (3) literele (a)-(c) din directiva menționată, cum ar fi perioada pentru care se solicită divulgarea probelor.

- 69 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104 trebuie să fie interpretat în sensul că menționarea în acesta a probelor relevante pe care le controlează pârâtul sau un terț le vizează și pe cele pe care partea căreia îi este adresată cererea de divulgare a probelor ar trebui să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea unor informații, a unor cunoștințe sau a unor date aflate în posesia sa, cu condiția respectării stricte a articolului 5 alineatele (2) și (3) din această directivă, care impune instanțelor naționale sesizate să limiteze divulgarea probelor la ceea ce este relevant, proporțional și necesar, ținând seama de interesele legitime și de drepturile fundamentale ale părții respective.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 70 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene

trebuie să fie interpretat în sensul că:

menționarea în acesta a probelor relevante pe care le controlează pârâtul sau un terț le vizează și pe cele pe care partea căreia îi este adresată cererea de divulgare a probelor ar trebui să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea unor informații, a unor cunoștințe sau a unor date aflate în posesia sa, cu condiția respectării stricte a articolului 5 alineatele (2) și (3) din această directivă, care impune instanțelor naționale sesizate să limiteze divulgarea probelor la ceea ce este relevant, proporțional și necesar, ținând seama de interesele legitime și de drepturile fundamentale ale părții respective.

Semnături